

Dieren zoals wij

CHRISTINE M. KORSGAARD

Dieren zoals wij

Onze plichten naar andere dieren

In vertaling van
HUMBER VAN STRAALEN

NOORDBOEK
DIERENRECHTENBIBLIOTHEEK

Deze uitgave kwam mede tot stand met steun van GAIA

© 2026 Christine M. Korsgaard | uitgeverij Noordboek

Oorspronkelijke titel: *Fellow Creatures. Our Obligations to the Other Animals*

© 2018 Christine M. Korsgaard, published by Oxford University Press

Vertaling: Humber van Straalen

Omslagontwerp: René van der Vooren

Boekverzorging: Pre Press Media Groep, Leerdam

ISBN 978 94 6471 388 6

NUR 730 | 942

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgeverij Noordboek, Hellingbaas 1, 8401 JH Gorredijk, Nederland – info@noordboek.nl. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is uitdrukkelijk niet toegestaan.

Noordboek is onderdeel van

20 leafdesdichten en in liet fan wanhoop bv

www.noordboek.nl

Inhoud

Voorwoord	9
Deel I – Mensen en andere dieren	15
1 Zijn mensen belangrijker dan de andere dieren?	17
2 Het dierlijke zelf en het goede	39
3 Wat is er anders aan mens zijn?	71
4 Het pleidooi tegen de menselijke superioriteit	99
Deel II – Immanuel Kant en de dieren	135
5 Kant, marginale gevallen, en morele status	137
6 Kant versus de dieren, deel 1: de indirecte plichtopvatting	171
7 Kant versus de dieren, deel 2: wederkerigheid en de basis van verplichting	199
8 Een kantiaans argument voor plichten tegenover de andere dieren	225
9 De rol van genot en pijn	267
Deel III – Gevolgen	289
10 De dieren-antinomie, deel 1: scheppingsethiek	291
11 Soorten, gemeenschappen, en het verlies van habitat	321
12 De dieren-antinomie, deel 2: abolitie en apartheid	361

Verantwoording van de vertaling	399
Nawoord bij de Nederlandse uitgave	411
Bibliografie	417
Noten	429
Register	461

Voor:

Alexandria

Pepper

Lucy

Diotima

en

Cleo

Voorwoord

In dit boek verdedig ik de stelling dat wij mensen het verplicht zijn om alle voelende dieren (dat wil zeggen, alle dieren die subjectieve ervaringen hebben die aangenaam of pijnlijk zijn) te behandelen als 'doelen op zichzelf', zoals Kant dit noemde. Of tenminste, in één betekenis van die uitdrukking. Ik probeer ook iets te zeggen over wat die verplichtingen precies zijn, want net als de meeste mensen die hierover schrijven, denk ik dat de manier waarop mensen nu met andere dieren omgaan een morele ramp van ongekende omvang is. Maar dit boek gaat ook over enkele van de filosofische vraagstukken die dit onderwerp naar mijn mening fascinerend maken. Toen ik vele jaren geleden vegetariër werd, deed ik dat om morele redenen. Destijds leken die mij echter niet filosofisch interessant genoeg om over te schrijven. Ik vond het vanzelfsprekend dat je een goede reden nodig hebt om een dier te doden, en dat we, aangezien we geen vlees hoeven te eten, zo'n reden niet hebben. In zekere zin lijkt deze eenvoudige gedachte mij nog steeds de kern van de hele kwestie. Zoals ik ga betogen, beschouwen wij de dingen die goed voor ons zijn als absoluut goed, zowel in de zin dat we ze de moeite waard achten om na te streven, als in de zin dat we ze beschouwen als een legitieme basis om aanspraken op anderen te maken. Wanneer we begrijpen waarom we dat doen, zien we dat we ons hebben gebonden aan het idee dat elk wezen voor wie dingen goed of slecht kunnen zijn, een moreel appèl op ons doet.

Mijn betoog wordt ingekaderd door twee filosofische uitgangspunten: ten eerste dat Kants opvatting over waar-

om wij verplichtingen hebben ongeveer juist is, en ten tweede een bepaalde van Aristoteles afgeleide theorie over waarom sommige dingen goed en andere slecht zijn – dat wil zeggen, waarom er überhaupt zoiets bestaat als goed en slecht. De componenten van mijn eigen opvatting zijn te vinden in Hoofdstuk 2, waar ik de net genoemde theorie van het goede uiteenzet, en Hoofdstuk 8, waar ik uitleg waarom Kants argument voor de Formule van Menselijkheid ook de morele status van dieren ondersteunt. Waar het in de literatuur over dierenethiek een bekend punt is dat je kunt geloven dat dieren morele aanspraken of rechten hebben zonder te geloven dat ze dezelfde aanspraken of rechten hebben als mensen, geloof ik ook dat de basis van onze verplichtingen tegenover dieren niet precies dezelfde is als de basis van onze verplichtingen tegenover andere mensen. Ik verwerp Kants opvatting dat onze plichten tegenover dieren ‘indirect’ zijn en dat we ze aan onszelf en niet aan de dieren verschuldigd zijn. Maar ik denk wel dat het ongeveer klopt dat onze morele verplichtingen tegenover dieren voortkomen uit iets dat met onze relatie tot onszelf te maken heeft, terwijl onze verplichtingen tegenover andere mensen voortkomen uit de wederkerige relaties waarin wij met hen staan. Het begrip ‘doel op zich’ heeft twee verschillende (hoewel verbonden) betekenissen, en er zijn twee verschillende manieren waarop een wezen de bron van een wet of aanspraak op ons kan zijn. Dit leg ik allemaal uit in Hoofdstuk 8.

Tijdens mijn uiteenzetting roep ik ook vragen op over hoe mensen verschillen van andere dieren, en of mensen belangrijker of in enig opzicht superieur aan hen zijn. Ik vraag wat het betekent om morele status te hebben, wie hierover beschikt, en hoe genot en pijn zich precies verhouden tot wat goed of slecht is. Hoewel ik het uiteindelijk met de utilisten eens ben over welke wezens morele status ge-

nieten, denk ik heel anders dan zij na over de twee net genoemde kwesties. Dit zal ik in respectievelijk Hoofdstuk 5 en Hoofdstuk 9 uitleggen. In de laatste drie hoofdstukken van het boek richt ik me op enkele ethische vragen. Ik roep de vraag op of zij die de morele claims van dieren beschermen zich ook verplicht moeten voelen om roofdieren uit te bannen, zoals men soms wel zegt. Ik presenteer een theorie voor hoe we het onrecht moeten begrijpen dat wij een diersoort aandoen als deze uitsterft. Ik leg uit wat mijn theorie zegt over bekende kwesties zoals het eten van dieren, het gebruik van werkdieren en dieren in het leger, het gebruik van dieren in wetenschappelijke experimenten, en de vraag of we huisdieren mogen houden.¹

Een van de terugkerende problemen van filosofische teksten schrijven, is dat je wordt gekweld door het idee dat jouw lezer niets van wat jij zegt werkelijk kan begrijpen totdat zij alles wat je zegt heeft begrepen. Hoewel de andere hoofdstukken in dit boek vanzelfsprekend putten uit de ideeën die in Hoofdstuk 2 en 8 worden gepresenteerd, heb ik geprobeerd de andere hoofdstukken zo te schrijven dat ze (zover als mogelijk), ook zelfstandig gelezen kunnen worden als afzonderlijke beschouwingen over hun onderwerp. Hoofdstukken 10 en 11 vormen hierbij een uitzondering, omdat één van de vragen in Hoofdstuk 10 (of het wenselijk is om predatie te elimineren als we daartoe in staat waren) niet kan worden beantwoord voordat de kwestie van Hoofdstuk 11 (hoe we moeten begrijpen wat er slecht is aan het uitsterven van een soort) is opgelost.

Wanneer je als filosoof een zekere leeftijd hebt bereikt, is de last van je intellectuele schuld zo groot geworden dat je de taak om een dankwoord te schrijven nauwelijks onder ogen kunt zien zonder een diep gevoel van ontoereikendheid. Wat ik nu zeg is daarom noodzakelijkerwijs selectief, en vermoedelijk nogal willekeurig. De eerste keer dat ik iets

probeerde te schrijven over hoe je een kantiaans pleidooi voor plichten tegenover dieren zou kunnen opbouwen, was toen ik in 2004 werd uitgenodigd om de Tanner-lezing in Michigan te geven. Een deel van het onderzoek voor dit boek werd bekostigd door een Mellon Distinguished Achievement Award, die ik van 2006 tot 2009 mocht ontvangen. Ik ben de Mellon Foundation bijzonder dankbaar voor de tijd die ik hierdoor beschikbaar kreeg. Een eerdere versie van mijn betoog droeg ik voor in een lezingenreeks die ik de titel 'Moral Animals' gaf, en die ik in 2007 presenteerde als de David Ross Boyd-lezingen aan de Universiteit van Oklahoma. Het meest direct vloeit dit boek echter voort uit de Uehiro-lezingen die ik in 2014 in Oxford gaf. Ik wil al deze instellingen bedanken voor de mogelijkheden die zij mij boden, maar ook de toehoorders van die lezingen, evenals de vele andere toehoorders bij wie ik mijn ideeën over dieren en mijn meer recente ideeën over het goede heb mogen uitproberen. In 2011 organiseerde Dale Jamieson een workshop over mijn ideeën over dieren, waar ik waardevolle feedback ontving van Beatrice Longuenesse, Peter Singer en Jeremy Waldron. In 2015 organiseerde Andy Reath met zijn collega's in Riverside een buitengewoon nuttige workshop over een deel van het manuscript van dit boek. Andy leverde daarnaast uiterst bruikbaar schriftelijk commentaar en aanmoediging. Peter Godfrey-Smith heeft mij geholpen bij het schrijven van de passages die het concept van een soort betreffen. Michael Kessler was een zeer bekwame onderzoeksassistent toen ik mij voor het eerst in dit gebied begon te verdiepen. Byron Davies corrigeerde het manuscript vakkundig. Aleksy Tarasenko-Struc hielp zowel bij de correcties als met nuttige schriftelijke opmerkingen. Ik wil ook de studenten bedanken die in 2015 en 2016 mijn cursus 'Animals and Ethics' volgden. Voor persoonlijke discussies over mijn ideeën over dieren wil ik in het bijzonder Melissa

Barry, Charlotte Brown, Andy Reath, Tamar Schapiro en Jonathan Vogel bedanken. Ik houd me in om niet ook alle huisdieren die met mij leefden, en alle mussen en eekhoorns die mijn voederplek bezochten persoonlijk te bedanken voor het feit dat ze mijn leven deelden en mij tot denken aanzetten. In plaats daarvan draag ik dit boek op aan slechts enkelen van hen: de katten met wie ik mijn volwassen leven heb gedeeld.

Christine M. Korsgaard

Deel I –
Mensen en andere dieren